

BAŤOVANY-PARTIZÁNSKE

BÝVANIE / LIVING I.

PRACOVAŤ KOLEKTÍVNE, BÝVAŤ INDIVIDUÁLNE TO WORK COLLECTIVELY, TO LIVE INDIVIDUALLY

Ak by sme mali vybrať jeden prvok, ktorý rozhodujúcim spôsobom poznačil tváre všetkých Bafových satelitov, iste by ním bol rodinný dom z neomietnutej tehly. Nech sa pozrieme na ktorékofvek zo sídiel, ktoré vznikli v priebehu dvadsiatych, tridsiatych i štyridsiatych rokov, či už to bude samotný Zlín, holandský Best, švajčiarsky Möhlin, americký Belcamp alebo Bafovany, červené domy radené v usporiadanej štruktúre dominujú každému z nich. Prevažia rodinných domov v rámci satelitov Bafovho koncernu vyplývala z názoru Tomáša Bafo, podľa ktorého mali jeho zamestnanci "pracovať kolektívne, ale bývať individuálne". Hlavný zlínsky architekt F. L. Gahura to komentoval slovami: "Pán šéf Bafo sa domnieva, že ten kto má byť v dome so záhradkou, menej fluktuje, namiesto politiky radšej ryje v záhradke alebo odpočíva v tráve a nechodí do krčiem a na politické schôdze."¹

V Bafovnoch-Partizánskom realizovali niekoľko typov samostatne stojacich rodinných domov. Líšia sa počtom bytov, spôsobom zastrešenia, usporiadaním vnútorných priestorov i povrchovou úpravou. Čo sa týka počtu bytov realizovali sa len dva typy rodinných domov - pre jednu a pre dve rodiny. Pričom rodinné domy pre dve rodiny jednoznačne prevažujú. Podľa spôsobu zastrešenia môžeme rozlíšiť dva základné typy: s plochou strechou a s valbovou strechou. V súvislosti s povrchovou úpravou rozlíšujeme rodinné domy na neomietnuté a omietnuté, pričom v oboch prípadoch tvorí stavebnú konštrukciu tehlové múrivo. Okrem rodinných domov resp. dvojdomov postavili v Bafovnoch - Partizánskom aj komorné bytové domy tzv. šesťdomky a osemdomky, ktoré mali ráz radovej zástavby. Rozmiestnenie jednotlivých typov rodinných domov zodpovedá časovej postupnosti v akej sa obytná štruktúra budovala. Najstaršia je časť okolo Červenej ulice, kde môžeme nájsť najsilnejší vplyv zlínskeho vzoru. Čím sú domy mladšie, tým väčšmi sa na nich prejavujú lokálne špecifiká.

Jednotlivé rodinné či bytové domy neboli oplotené, obytnú plochu pri dome vymedzoval len živý plot. Obytná štruktúra bola vybavená verejným vodovodom, kanalizáciou, elektrickou sieťou i verejným osvetlením. V rodinných domoch mali lokálne vykurovanie na tuhé palivo. V obytnej štvrti sa nesmeli chovať úžitkové domáce zvieratá ani psy a mačky. Údržbu zelene zabezpečovalo stavebné oddelenie firmy Bafo. Bezprostredné okolie rodinného domu však bolo vizitkou jeho obyvateľov a podnikovú noviny pranievali všetkých nedbanlivcov.

Po znárodnení továrne a s pribúdajúcim počtom obyvateľov sa parcely okolo rodinných domov začali postupne oplotovať. Dodnes sa však zachovali malebné chodníky, ktoré pôvodne smerovali k verejným studniam. Vedú naprieč štruktúrou obytnej štvrti a dávajú jej jedinečný ráz vzájomnej blízkosti a susedských väzieb.

If we should chose one element that decisively affected the faces of all Bafo satellite towns, it would definitely be a family house made from red, non-plastered brick. If we look at any of the towns created in the 1920s, 30s, 40s, including Zlín itself, Dutch Best, Swiss Moehlin, American Belcamp or Bafovany, red houses ordered in a nice structure are dominating each of them. A prevailing number of family houses in terms of the Bafo Group satellite towns resulted from Tomáš Bafo's opinion that his employees were supposed to "work collectively but live individually." F. L. Gahura, Zlín's architect general, commented that "Mr. Bafo means that a person who live in a house with a garden has a lower fluctuation and digs in his garden instead of doing politics, he rather relaxes in the grass and does not go to pubs or political meetings."¹

In Bafovany-Partizánske, several types of stand-alone family houses were implemented. They differ by a number of flats, roof types, interior layouts and facade surfaces. Concerning the flat numbers, only two types of family houses were implemented - for one and two families. The houses for two families are evidently prevailing. Based on the roof types, we distinguish between two basic tapes: with a flat roof and with a saddle roof. Classifying by the facade surface, we distinguish between non-plastered and plastered family houses. In the both cases, brick creates the construction. In addition to family houses and semi-detached houses, decent apartment houses (the so-called "six-fold" and "eight-fold" houses) were built in Bafovany - Partizánske. The order of the individual types of the family houses was in accordance with the time sequence the residential structure had been built in. A part along Červená (Red) Street is the oldest one. We can find here the most powerful influence of Zlín's models. Younger houses witnessed an increasing impact of specific local features.

The individual family houses or blocks of flats had no fence. Their residential area was determined by hedge only. A residential structure was equipped with public water pipes, canalization, electrical networks or streetlights. Family houses had local coal or wood heating. No domestic animals or pets were allowed in a residential quarter. Vegetation care was provided by the Construction Office of Bafo Co. However, the immediate surroundings of a family house mirrored its inhabitants and a company newspaper criticized any negligence. After the plant's confiscation and due to an increasing number of new inhabitants, fences started protecting gardens around family houses gradually. However, several picturesque paths have been preserved that originally lead to public wells. They lead through the residential quarter's structure and provide it with a unique nature of mutual proximity and neighborhood relationships.

Poznámka / Note:
1/ Karfik, V.: Architekt si spomína / Architect is Recollecting, Bratislava, SAS 1993, s. 329, tu s. 99. / p. 329, here p. 99

